

apunts

MEDICINA DE L'ESPORT

www.apunts.org

TREBALL ORIGINAL

Qualitat de les recomanacions sobre activitat física saludable a la premsa. Anàlisi de contingut de cinc diaris espanyols

Juanjo Garcia-Gil^{a,b,*}, Sergi Cortiñas-Rovira^c

^aFundació Tecnocampus Mataró-Maresme, Escola Superior de Ciències de la Salut, Mataró, Barcelona, Espanya

^bUniversitat Pompeu Fabra, Departament de Comunicació, GRECC (Grup de Recerca en Comunicació Científica), Barcelona, Espanya

^cInvestigador principal del grup de recerca, Universitat Pompeu Fabra, Departament de Comunicació, GRECC (Grup de Recerca en Comunicació Científica), Barcelona, Espanya

Rebut el 4 de maig de 2017; acceptat el 12 de juny de 2017

PARAULES CLAU

Promoció de la salut;
Salut pública;
Estil de vida;
Alfabetització per a la salut;
Mitjans de comunicació;
Comunicació

Resum

Introducció: La inactivitat física és una pandèmia que provoca mundialment milions de morts prematures, però és un hàbit que pot modificar-se augmentant la quantitat i la qualitat de la informació disponible. A Espanya i al món, les notícies publicades als diaris sobre salut i activitat física saludable (AFS) han augmentat, però n'és qüestionable la qualitat, segons mostren diversos estudis.

Metodologia: S'utilitza la tècnica d'anàlisi de contingut per revisar 12 variables de qualitat, des de les perspectives comunicativa i científica, de les notícies sobre AFS publicades en els diaris generalistes de major difusió d'Espanya, dels anys 2013-2014: *El País*, *El Mundo*, *La Vanguardia*, *ABC* i *El Periódico*.

Resultats: La qualitat de les notícies (n = 100) obté una nota mitjana de 6,3 punts (s = 1,9) en una escala de 0 a 10. Les variables que responen de manera heterogènia a la qualitat són, de major a menor: medicalització (96%), objectivitat (94%), fonts (80%), context (62%), credibilitat (61%), disponibilitat (54%), novetat (52%), veracitat (43%), alternatives (26%), emoció (20%), llenguatge divulgatiu (19%) i magnitud (19%).

Conclusions: Tot i que la qualitat mitjana de les notícies sobre AFS no és baixa, hi ha un ampli marge de millora. Especialment en alguna de les variables analitzades per a les quals es proporcionen unes recomanacions per a la pràctica periodística i per a les fonts d'informació científiques i professionals.

© 2017 FC Barcelona. Publicat per Elsevier España, S.L.U. Tots els drets reservats.

* Autor per a la correspondència.

Correu electrònic: juanjogarcia69@yahoo.es (J. Garcia-Gil)

KEYWORDS

Health promotion;
Public health;
Life style;
Health literacy;
Mass media;
Communication

Quality of recommendations on health-enhancing physical activity in the press. Content analysis of five Spanish newspapers

Abstract

Introduction: The pandemic of physical inactivity causes millions of early deaths globally. However, inactivity can be reversed if more and better information is made available. While the number of news stories on health and health-enhancing physical activity (HEPA) has increased globally and also in Spain, various studies show that the quality of these articles is often questionable.

Methodology: Content analysis was used to analyze twelve quality variables from the scientific and media perspectives and five variables about the themes in news stories on HEPA published in five Spanish general-interest newspapers in the years 2013 and 2014: *El País*; *El Mundo*; *La Vanguardia*; *ABC*, and *El Periódico*.

Results: The average score of quality of news stories ($n = 100$) is 6.3 ($s = 1.9$) on a scale from 0 to 10. The percentages of satisfactory quality variables are: medicalization (96%); objectivity (94%); sources (80%); context (62%); credibility (61%); availability (54%); novelty (52%); truthfulness (43%); alternatives (26%); emotion (20%); accessible language (19%), and magnitude (19%).

Conclusions: The average quality of the newspaper articles on HEPA is intermediate. Further work is required, particularly regarding the following variables: alternatives; emotion; accessible language, and magnitude. Suggestions to improve journalistic practice and scientific dissemination (sources) are accordingly included.

© 2017 FC Barcelona. Published by Elsevier España, S.L.U. All rights reserved.

Introducció

La inactivitat física és el quart factor de risc de mort prematura a tot el món¹, ja que augmenta el risc de diverses malalties no transmissibles²⁻⁴. La inactivitat s'associà a 5 milions de morts el 2008, és a dir, el 8% de la mortalitat global¹. La pandèmia de la inactivitat física persisteix i es considera un problema de salut pública important⁴. De fet, es calcula que els nivells d'activitat física del 60% d'adults i del 81,4% d'adolescents són insuficients^{4,5}. El 2010 l'OMS publicà les *Global recommendations on physical activity for health*⁶, que se centren en l'activitat física setmanal necessària per aconseguir els beneficis de l'exercici per a la salut⁷. L'activitat física pot tenir lloc en diferents contextos de la vida quotidiana: a casa, al transport, a la feina (escola, universitat i lloc de treball) i en el temps lliure.

Marc teòric

L'activitat física és un hàbit de salut que pot ser modificat de manera significativa si es difon extensament la informació⁸. Les estratègies per combatre la inactivitat física, generalment acompanyades de recomanacions dietètiques, han d'incloure diferents fases d'intervenció basades en el màrqueting social i en els models i teories que s'originen en les ciències socials. Totes aquestes proposicions impliquen un requisit essencial previ, és a dir, informar adequadament la població⁹ per aconseguir un canvi de comportament vers un estil de vida que sigui prou actiu¹⁰.

L'ús dels mitjans de comunicació podria ser eficaç per millorar la salut de la població¹¹. La teoria de l'«agenda setting» atorga més influència a la premsa escrita que a la

televisió en assenyalar els elements que s'han d'incloure en els mitjans de comunicació¹². No obstant això, la intermediació entre científics i la població general ha desaparegut en la majoria de casos a Espanya i al món. Així i tot, sembla que s'ha perdut el paper regulador de la premsa en la cerca de la veritat i l'objectivitat¹³. A Espanya, la crisi financera que s'inicià el 2008 produí la manca de recursos del periodisme de qualitat sobre ciència i salut^{14,15}.

Tanmateix, encara hi ha una gran quantitat d'articles de notícies amb continguts especialitzats en salut a la premsa espanyola¹⁶. El nombre de notícies sobre l'activitat física saludable (AFS) també ha augmentat¹⁷. Això no obstant, les recerques importants i els avenços significatius sobre salut i medicina només s'ofereixen en un petit percentatge de publicacions¹⁸.

Pel que sabem, l'índex Oxman, específicament validat¹⁹ per mesurar la qualitat científica de les notícies sobre salut a la premsa, no ha estat aplicat en cap estudi. Un estudi de Moynihan et al.²⁰ es considera pioner i ha estat seguit per diverses iniciatives internacionals (Austràlia, Canadà, EUA, Alemanya, Xina i Japó) que utilitzen criteris basats en l'índex Oxman²¹. La iniciativa més significativa en termes de nombre de notícies analitzades és el *Health News Review*, que inicià l'activitat el 2006 als Estats Units d'Amèrica. Després d'analitzar aproximadament 3.000 notícies, algunes d'aquestes iniciatives²²⁻²⁴ revelen manca de rigor i minuciositat en relació amb la troballa original.

En conseqüència, creiem que aquesta anàlisi de contingut²⁵⁻²⁷ de notícies sobre AFS publicades a la premsa espanyola és oportuna. L'objectiu de la recerca és avaluar si s'adequa als criteris de qualitat amb l'objectiu de generar eines perquè els periodistes creïn notícies millors. Les preguntes de recerca (PR) plantejades són les següents:

Taula 1 Variables analitzades

	Qualitat		Característiques dels temes
<i>Comunicatiu</i>	<i>Ambdós</i>	<i>Científic</i>	
Context	Veracitat	Magnitud	Font de la notícia
Fonts	Credibilitat	Medicalització	Context d'AF
Llenguatge accessible		Alternatives	Grup d'edat a qui s'adreça
Objectivitat		Disponibilitat	Malalties específiques
Emoció		Novetat	Recomanacions incloses

PR1. —Quina és la qualitat de les notícies sobre AFS a Espanya?

PR2. —Des dels mitjans de comunicació i les perspectives científiques, fins a quin grau són satisfactòries les variables de qualitat de les notícies sobre AFS a Espanya?

PR3. —Fins a quin punt són satisfactòries les variables de qualitat en comparació amb els resultats de l'anàlisi de qualitat internacional, en els articles de notícies sobre salut?

PR4. —Quina és la correspondència entre els temes de les notícies i les estratègies del govern per aconseguir canvis d'hàbit de la població?

PR5. —Com s'expliquen els temes en relació a l'entorn, els grups d'edat, els factors de risc i la prevalença de les malalties no transmissibles?

Metodologia

Selecció de variables

Les variables de qualitat es van seleccionar d'acord amb els criteris descrits en diversos estudis i aplicats a diferents articles científics. Aquests criteris es refereixen als mitjans de comunicació i a la perspectiva científica, és a dir: el periodisme especialitzat²⁸⁻³⁰, principis ètics del periodisme³¹, comunicació emocional sobre temes de salut³², i rigor en reportar el temes científics i de salut^{19,21}. Es definiren un total de 12 variables per a l'anàlisi de la qualitat des d'aquestes dues perspectives (mitjans de comunicació i ciència) i 5 variables per a la descripció temàtica dels continguts (taula 1).

Objecte d'estudi i mostreig

Les unitats d'anàlisi són les notícies sobre AFS publicades durant 2013 i 2014 als cinc diaris d'interès general amb major nombre de lectors d'Espanya: *El País*, *El Mundo*, *La Vanguardia*, *ABC* i *El Periódico de Catalunya*.

Vam emprar la base de dades *My News Online*, que proporciona els articles publicats a la premsa escrita en *Portable Document Format* (PDF), la base de dades de notícies *Lexis-Nexis* i l'hemeroteca en línia de l'ABC per a les notícies no localitzades a *My News Online* durant el període estudiat. Les paraules clau de la cerca foren «activitat física» i «exercici físic» per al període definit en les edicions nacionals d'aquests cinc diaris. Es van revisar totes les seccions dels diaris, incloent-hi els articles d'opinió i els articles patrocinats (també articles d'opinió i continguts patrocinats que presenten alguna recomanació o els beneficis de l'AFS), així com els suplementos i números especials encartats dins el dia-

ri, amb preu fix per unitat. Els criteris d'inclusió respecte al tema de la notícia foren: recomanacions sobre AFS o AFS més dieta, estudis sobre la prevalença d'una condició específica o un factor de risc, prevenció i/o programes i tècniques de promoció de la salut, noves tendències de fitnes i tecnologia aplicada a l'activitat física (AF).

Definició i criteris satisfactoris de les variables de qualitat

- 1. Context.** Les dades que recolzen que els fets principals no s'esdevenen de forma aïllada, sinó relacionats amb altres fets, incloent-hi informació passada i actual.
- 2. Fonts.** Les fonts han de ser citades a l'article, i han d'incloure nom, filiació, especialitat, i no tenir conflicte d'interessos; quan hi ha més d'una font, cal esmentar-les totes. Quan es tracta d'un comunicat de premsa, només hauria de contribuir al context de l'article.
- 3. Llenguatge accessible.** Quan es tracta d'un llenguatge especialitzat, el contingut científic ha de ser explicat amb un llenguatge senzill accessible a la majoria de lectors sense haver de consultar altres fonts.
- 4. Objectivitat.** Els fets i les dades han de diferenciar-se clarament de les opinions. En general, en aquests tipus de notícies l'opinió del periodista no ha de figurar en el text.
- 5. Emoció.** Incloure elements que emocionin el lector és una de les àrees de la comunicació més prometedores. Aquests elements poden ser citacions de testimonis o narracions persuasives.
- 6. Veracitat.** Aquesta variable depèn d'altres com el context, fonts, objectivitat, credibilitat i magnitud. La veracitat avalua el rigor de la història en relació amb la font original (article científic o informe).
- 7. Credibilitat.** Menció d'evidència científica. Cal citar l'estudi, revista o institució que publica la troballa científica; també, que les fonts personals són d'experts en la matèria.
- 8. Magnitud.** Cal establir clarament la rellevància o l'abast de les troballes, sense exagerar o disminuir els riscos i beneficis. Les dades qualitatives són menys informatives degut a la seva ambigüitat i subjectivitat, mentre que les dades numèriques (absolutes i relatives) proporcionen informació específica.
- 9. Medicalització.** Els factors de risc no han d'equiparar-se a una malaltia i els processos naturals, com l'envelliment, no poden presentar-se com un proble-

ma de salut; la medicació no pot ser presentada sense l'alternativa de l'exercici físic, quan hi ha evidència científica que l'exercici afavoreix.

10. **Alternatives.** Per avaluar un tractament nou o una recomanació d'AFS cal que es presentin alternatives d'eficàcia comprovada. I encara millor si es comparen els avantatges i els inconvenients.
11. **Disponibilitat.** L'article ha d'esmentar si el programa, el tractament o la recomanació d'AFS estan disponibles al país, i si es requereix supervisió professional i equip específic, i costos en què s'incorre.
12. **Novetat.** Explica si la recomanació d'AFS, el mètode, el programa o el tractament són realment nous i si es tracta d'una nova formulació d'un concepte antic o una variant d'una idea existent.

Tècnica utilitzada

Vam utilitzar l'anàlisi de contingut, una tècnica quantitativa basada en la lectura objectiva i la codificació de la informació que conté cada notícia (unitat d'anàlisi). La codificació atribueix una unitat d'anàlisi dins d'una categoria específica d'una variable²⁷. Després, aquestes variables van ser successivament calculades, descrites, analitzades i se'ls donà un valor dicotòmic: satisfactori = 1; no satisfactori = 0; o «no aplicable» segons els criteris (variables de qualitat). El nombre total d'elements aplicables no és el mateix per a totes les notícies i, per tant, els resultats no són comparables si no estan normalitzats; per exemple, amb una escala de 0 a 10. Les fórmules aplicades són les següents:

Per a cada notícia:

$$\text{Qualitat de la notícia} = \frac{\text{nombre de variables satisfactòries}}{\text{nombre de variables aplicables} \times 10}$$

Per a cada variable de qualitat:

$$\text{Qualitat de la variable X} = \frac{\text{nombre de notícies satisfactòries X}}{\text{nombre de noves notícies aplicables a X} \times 10}$$

El resultat és una puntuació (0-10) per a cada notícia de la mostra i 12 puntuacions (0-10) per a cada variable de la qualitat observada.

Gestió de les dades

La base de dades es creà amb el programa Filemaker Pro Advanced (versió 14.0.6) i les dades van ser processades amb Microsoft Excel per a Mac (versió 14.7.1) i IBM SPSS Statistics (versió 21).

Resultats

Descriptors de la mostra (taula 2)

La mostra analitzada (n = 100) presenta una distribució anual similar, 46% (n = 46) el 2013 i 54% (n = 54) el 2014. La majoria d'articles foren publicats durant la primera meitat de l'any, assolint el pic màxim el maig, tant de 2013 (21%; n = 21) com de 2014 (13%; n = 13). La freqüència segons el

dia de la setmana també és molt similar en els dos anys estudiats. El diari *La Vanguardia* aporta gairebé la meitat de les notícies (n = 45; 45%), mentre que el 55% restant (n = 55) es distribueix de manera similar entre els altres quatre diaris, amb percentatges que oscil·len entre l'11% i el 17%. La majoria d'articles apareixen a la secció «Societat-Tendències», seguida dels suplementos (35%; n = 35). Aquestes dues seccions acumulen el 81% (n = 81) de les notícies publicades (taula 2).

Qualitat de les notícies (taula 2; fig. 1)

La qualitat total de la mostra completa (n = 100) és 6,3 (s = 1,9) en una escala de 0-10 (0 = la puntuació més baixa, i 10 = la puntuació més alta). No vam trobar diferències entre 2013 (\bar{x} = 6,3; s = 1,8) i 2014 (\bar{x} = 6,3; s = 2,0) o entre la primera (\bar{x} = 6,2; s = 2,0) i la segona (\bar{x} = 6,4; s = 1,7) meitat de l'any. Les diferències observades amb relació als dies de la setmana no són significatives, ja que el 75% (n = 75) de la mostra es concentra en tres dies que presenten puntuacions properes a la mitjana. Això no obstant, *El País* (\bar{x} = 7,0; s = 0,7) i *La Vanguardia* (\bar{x} = 6,8; s = 1,8) obtingueren puntuacions superiors, seguides per *El Periódico* (\bar{x} = 5,6; s = 2,3), *ABC* (\bar{x} = 5,6; s = 1,7) i *El Mundo* (\bar{x} = 5,4; s = 1,5) (fig. 1).

En conjunt, el 72% de les notícies obtingué una qualificació de 5,0 o més. La figura 1 mostra la distribució per categories (baixa = 0-4,9, intermèdia = 5-6,9, alta = 7-8,9, molt alta = 9-10).

Puntuacions satisfactòries de les variables de qualitat (taula 3)

La taula 3 mostra les puntuacions satisfactòries obtingudes per les variables de qualitat i el percentatge de notícies a què no s'han aplicat els criteris per diferents raons. Les puntuacions (escala 0-10) calculades per a la comparació i els resultats, segons les categories de qualitat, són les següents: molt alta: objectivitat (9,7) i medicalització (9,6); alta: fonts (8,0), veracitat (7,5) i credibilitat (7,4); intermèdia: disponibilitat (6,6), novetat (6,5) i context (6,2); baixa: llenguatge accessible (4,2), alternatives (3,8), emoció (2,0) i magnitud (2,1).

Peculiaritats dels temes (taula 4)

Els temes dels articles estan representats en freqüències similars. A la part més elevada trobem les «Recomanacions sobre AFS o AFS més dieta» (19%; n = 19) i a la més baixa (4%; n = 4) els articles sobre «Tecnologia aplicada a l'activitat física» (taula 4).

L'entorn s'esmenta només en el 44% dels articles (n = 44), amb un primer lloc destacat per al «lleure» (28%; n = 28). En relació al grup d'edat de la població a la qual s'adreça, el 63% (n = 63) dels articles no n'especifiquen cap.

L'obesitat és la malaltia que es presenta amb més freqüència (25%; n = 25) com a afecció principal. Això no obstant, el 62% (n = 62) dels articles no se centren en cap malaltia específica. La resta de notícies (13%; n = 13) corresponen a diverses malalties amb percentatges que oscil·len de l'1% al 3%.

Taula 2 Qualitat de les puntuacions (0-10) i distribució de freqüències de la mostra (n = 100)

	Mitjana	DE	n	%
<i>Any</i>				
2013	6,3	1,8	46	46,0
2014	6,3	2,0	54	54,0
<i>Mes</i>				
Juliol a desembre	6,3	1,7	63	63,0
Gener a juny	6,2	2,0	37	37,0
<i>Dia de la setmana</i>				
Dimecres	7,1	1,1	13	13,0
Dilluns	6,6	1,2	7	7,0
Dijous	6,6	1,4	12	12,0
Dissabte	6,2	2,1	29	29,0
Dimarts	6,0	2,4	27	27,0
Divendres	5,5	2,4	4	4,0
Diumenge	5,3	1,3	8	8,0
<i>Diari</i>				
El País	7,0	1,7	11	11,0
La Vanguardia	6,8	1,8	45	45,0
El Periódico	5,6	2,3	17	17,0
ABC	5,6	1,7	12	12,0
El Mundo	5,4	1,5	15	15,0
<i>Secció</i>				
Societat-Tendències ^a	6,8	1,7	46	46,0
Altres ^b	6,7	2,0	8	8,0
Ciència	6,6	0,9	5	5,0
Local	6,2	1,2	6	6,0
Suplements	5,4	2,1	35	35,0

DE: desviació estàndard.

^a La secció «Tendències» del diari *La Vanguardia* és la mateixa que la secció «Societat» dels altres diaris.

^b Article principal (4), opinió (2), tecnologia (1), característiques especials (1).

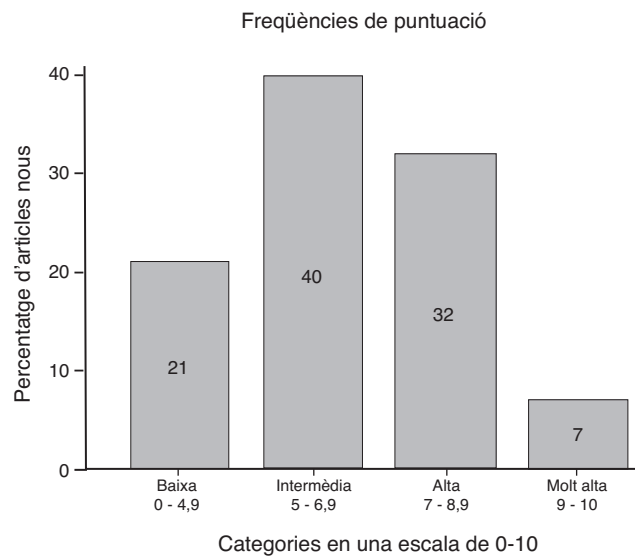

Figura 1 Qualitat de les notícies per categoria.

Taula 3 Percentatge de satisfacció de les variables de qualitat

	Satisfactori	No satisfactori	No aplicable
Medicalització	96%	4%	–
Objectivitat	94%	4%	2%
Fonts	80%	20%	–
Context	62%	38%	–
Credibilitat	61%	22%	17%
Disponibilitat	54%	28%	18%
Novetat	52%	28%	20%
Veracitat	43%	14%	43%
Alternatives	26%	43%	31%
Emoció	20%	80%	–
Llenguatge accessible	19%	26%	55%
Magnitud	19%	73%	8%
<i>Total</i>	52,0%	31,6%	16,4%

Taula 4 Característiques del temes de la mostra (n = 100)

	Freqüència	%
<i>Font de la notícia</i>		
Recomanacions d'AFS o AFS més dieta	35	35,0
Estudi de prevalença	17	17,0
Programa/tècnica de prevenció	16	16,0
Article sobre AFS o AFS més dieta	16	16,0
Noves tendències sobre fitnes	12	12,0
Tecnologia aplicada a l'AF	4	4,0
<i>Context de l'AF</i>		
Lleure	28	28,0
Professional ^a	12	12,0
Domèstic	2	2,0
Transport	2	2,0
No s'esmenta	56	56,0
<i>Grup d'edat a qui s'adreça</i>		
Adults (18-64 anys)	16	16,0
Joves (5-17 anys)	11	11,0
Nens (< 5 anys)	6	6,0
Gent gran (65 anys o més)	4	4,0
No s'especifica	63	63,0
<i>Malalties específiques</i>		
Obesitat	25	25,0
Diabetis tipus 2	3	3,0
Osteoartritis	2	2,0
Malaltia cardíaca	2	2,0
Altres ^b	6	6,0
No s'especifica	62	62,0
<i>Recomanació</i>		
Sí	65	65,0
No	35	35,0

^a Feina (5), escola (4) i universitat (3).

^b Hipertensió (1), depressió (1), osteoporosi (1), càncer (1), addicció a la tecnologia (1), addicció a l'exercici (1).

Finalment, hem observat que tot i que hi ha el 65% (n = 65) de recomanacions específiques de notícies sobre activitat física per a la millora de la salut, el 2014 hi hagué una disminució del 16,5% (57,4%; n = 31) en comparació amb 2013 (73,9 %, n = 34).

Discussió

PR1. —Quina qualitat tenen les notícies sobre AFS a Espanya?

La qualitat de les notícies analitzades (2013-2014) és molt homogènia. En tot el període estudiat la puntuació mitjana obtinguda és d'una qualitat intermèdia, és a dir 6,3 (s = 1,9) en una escala de 0 a 10. Específicament, el 79% tenen valors intermedis (n = 40), elevats (n = 32) o molt elevats (n = 7), i el 21% restant obté puntuacions de baixa qualitat (n = 21). Aquesta variabilitat subratlla que els lectors estan exposats sovint a recomanacions imprecises i incompletes sobre AFS.

PR2. —Fins a quin grau són satisfactòries les variables de qualitat de les notícies sobre AFS a Espanya?

L'actuació dels periodistes, en relació a l'objectivitat i evitar la medicalització, és excel·lent. Les variables amb una qualitat alta (puntuació = 7-8,9) mostren a la majoria d'articles el rigor científic de l'estudi o informe font i també inclouen informació sobre les fonts, la qual cosa aporta credibilitat científica a la notícia. Les variables amb qualitat intermèdia (puntuació = 5-6,9) mostren que les notícies podrien millorar en gran mesura mitjançant una contextualització més gran del tema principal de l'article, especificant la disponibilitat del mètode o tècnica i explicant el factor de novetat. Les puntuacions de qualitat baixa (< 5) impliquen les deficiències següents:

- El llenguatge d'aquests articles no és prou accessible perquè l'entengui la majoria de gent. Sovint els tecnicismes que inclou s'expliquen malament.

Taula 5 Comparació de la qualitat científica amb estudis previs (percentatge dels criteris de satisfacció de cada variable)

Estudi	Estudi present	Schwitzer ²² , 2013	Wilson ²⁴ , 2009	Cassels ²³ , 2008
<i>País</i>	Espanya	EUA	Austràlia	Canadà
<i>Període</i>	2013-2014	2006-2013	2005-2008	2005-2006
<i>Mitjà de comunicació</i>	Premsa escrita	Premsa escrita; TV	Premsa escrita; TV; Ràdio	Premsa escrita; TV; Ràdio
<i>Canal</i>	Article	Web ^a	Web	Web
<i>Audiència</i>	Públic general	Públic general	Públic general	Públic general i professional
<i>Mostra (n)</i>	100	1.675	1.230	87
<i>Criteris</i>				
Medicalització	96%	70%	89%	90%
Disponibilitat	54%	70%	56%	62%
Novetat	52%	85%	83%	94%
Alternatives	26%	38%	51%	43%
Magnitud	19%	31% ^b	27% ^b	20% ^b

^a Durant els primers 3,5 anys també es van analitzar les notícies emeses pels canals ABC, CBS i NBC.

^b Mitjana aritmètica entre els percentatges de categoria de beneficis i possibles riscos.

- La informació principal no està prou contextualitzada, en particular en relació amb la presentació de les alternatives disponibles.
- Molt poques notícies utilitzen recursos narratius que emocionin el lector en informar. L'emoció contribueix a millorar la comprensió i recordar la informació.
- La majoria d'escrits no mostren dades que quantifiquin els beneficis i possibles riscos relacionats amb l'AFS.

PR3 –Des d'una perspectiva científica, quin grau de satisfacció tenen les variables de qualitat en comparació amb els resultats de l'anàlisi de qualitat internacional dels articles de notícies sobre salut?

Si tenim en compte que el nostre estudi només analitza notícies sobre AFS, creiem que és important comparar aquests resultats amb la perspectiva científica d'altres estudis d'anàlisi de contingut a la premsa que incloguin també articles sobre AF. La taula 5 mostra les principals característiques dels articles i els resultats dels criteris de satisfacció. Les característiques d'aquests tres estudis sobre les iniciatives als Estats Units d'Amèrica, Austràlia i Canadà són molt similars. En relació a la qualitat, troben les mateixes tendències observades al nostre estudi. Llevat del criteri «novetat», que presenta major variabilitat (intermèdia, alta o molt alta), la qualificació de qualitat dels quatre criteris restants coincideix en els quatre estudis:

- 1) Qualitat molt alta: medicalització (96-70%).
- 2) Qualitat alta: disponibilitat (70-54%).
- 3) Qualitat intermèdia: alternatives (51-26%).
- 4) Qualitat baixa: magnitud (31-19%).

PR4. –Quina correlació hi ha entre temàtica de les notícies i les estratègies del govern per assolir el canvi d'hàbits de la població?

Més de dos terços (68%) de les notícies sorgeixen d'estudis sobre la prevalença d'una malaltia o factor de risc, princi-

palment sedentarisme i sobrepès/obesitat, estudis sobre els efectes d'AFS o d'AFS més dieta i recomanacions sobre AFS o AFS més dieta. Aquesta elevada proporció correspon als continguts fonamentals i prioritaris de les estratègies orientades al canvi de conducta¹⁰ que comencen sensibilitzant sobre la gravetat de la inactivitat física (estudis de prevalença) seguits d'informació sobre com s'ha de combatre aquest problema (recomanacions i/o beneficis de l'AFS a més de la dieta), tot explicant amb estudis científics els processos adaptatius que tenen lloc en el cos.

PR5. –Com s'expliquen els temes en relació amb l'entorn, grup d'edat, factors de risc i prevalença de malalties no transmissibles?

La distribució dels marcs de les notícies mostra que el 56% dels casos no esmenta cap entorn específic que el lector pugui identificar i, en conseqüència, entendre les implicacions de la informació per ella mateixa. Quan s'esmenta un entorn (44%), es refereix principalment al temps lliure (28%) i el 16% restant es distribueix entre la casa, el transport i la feina o l'educació (escola i universitat). Això és rellevant, ja que el lector pot interpretar que aquestes recomanacions només poden ser seguides durant el temps lliure. D'altra banda, si considerem que només hi ha recomanacions manifestes sobre AFS en el 65% de les notícies, les possibilitats que el lector situï la seva pròpia realitat en la informació que llegeix minven encara més. De la mateixa manera, cal especificar clarament el grup d'edat de la població a la qual s'adreça la informació i les recomanacions, ja que les activitats varien segons l'edat⁶.

De la mateixa manera, només trobem referències a malalties en el 38% (n = 38) dels textos. L'obesitat és la condició principal, amb el 25% (n = 25) de notícies, mentre que altres malalties es distribueixen en el 13% restant (n = 13). És obvi que aquesta distribució no representa la diversitat i importància de les malalties i factors de risc a Espanya i a nivell mundial. La hipertensió i la hiperglucèmia són factors de risc que causen més mortalitat que l'obesitat i només figuren en el 4% de les notícies, a diferència del 25% del sobrepès i l'obe-

sitat¹. També cal destacar l'escassa informació sobre prevenció del càncer de mama i de colon (1%), tenint en compte que l'evidència científica demostra que l'AFS podria ajudar a prevenir entre el 21 i el 25% d'aquest tipus de càncer¹.

Conclusions

Les notícies dels anys 2013 i 2014 analitzades en aquest estudi tenen una qualitat mitjana de 6,3 en una escala de 0 a 10. Malgrat que considerem que aquest resultat és força positiu, calen més esforços per millorar aquestes puntuacions, en particular tenint en compte la gran dispersió de la puntuació obtinguda en les variables de qualitat dels mitjans de comunicació i de la perspectiva científica.

Des de la perspectiva científica els resultats (medicalització, disponibilitat, novetat, alternatives i magnitud) són molt similars als estudis previs sobre anàlisi de contingut duts a terme per diferents grups internacionals als Estats Units d'Amèrica, Austràlia i Canadà.

Pel que fa a les particularitats dels temes, considerem que la diversitat i la proporció de fonts (articles científics, estudis de prevalença, recomanacions i beneficis de l'AFS) estan ben representats a la mostra de l'estudi. En canvi, s'incideix poc en els diferents entorns on es pot practicar AFS i les recomanacions sobre AFS. A més, les malalties associades a la inactivitat física estan mal representades a les notícies. De fet, dos terços no inclouen informació sobre malalties, i quan s'esmenta una afecció, els articles se centren principalment en el sobrepès i l'obesitat. Cal destacar aquesta absència d'informació sobre les malalties, ja que la literatura actual mostra almenys 36 afeccions que es poden prevenir o tractar amb un programa d'exercici físic dissenyat acuradament^{33,34}.

Implicacions de la pràctica periodística i difusió de les fonts científiques i professionals

Els resultats d'aquesta recerca revelen que sense una càrrega de temps addicional, les notícies podrien millorar molt seguint les recomanacions següents:

Fonts

1. Quan l'origen de la notícia és un informe científic o un report, cal proporcionar les dades per identificar la font, és a dir, el títol complet, l'autor principal i el títol de la revista. Sempre s'ha d'incloure la data de la publicació.

Estimular les emocions del lector

2. Sempre que sigui possible, el lector ha d'identificar-se amb la història: els testimonis poden ser la columna vertebral de la notícia que es presenta com a font d'informació o narrar les històries personals.

Registre de la llengua

3. Quan el text inclou termes científics i tècnics, cal explicar amb claredat aquests termes. En aquests casos, l'ús de recursos retòrics és molt eficaç³⁵, és a dir: metàfora, exem-

ple, definició, sinonímia, analogia, personificació, anècdota, citació d'experts i apòsició explicativa.

Informació sobre el context

4. Quan el text inclou un mètode, una tècnica o una recomanació AFS, és fonamental esmentar la disponibilitat, la necessitat de supervisió i equip específic i també l'accessibilitat (costos); l'article ha d'esmentar si es tracta d'una idea nova o una nova versió d'un concepte existent, i comparar-lo amb les alternatives existents.

Quantificar els beneficis i els possibles riscos per a la salut

5. Els efectes positius sobre la salut i els riscos d'un mètode, una tècnica o una recomanació sobre AFS haurien d'expressar-se en termes quantitius per comptes de qualitius i és preferible que sigui en termes absoluts i no sols en relatius. Els exemples de la pròpia recomanació sobre AFS són els següents:

- Qualitatiu: «L'activitat física diària augmenta l'esperança de vida».
- Relatiu quantitatiu: «30 minuts d'activitat física diària augmenten l'esperança de vida un 4,2%».
- Quantitatiu absolut i relatiu (amb un llenguatge de tecnicismes accessible): «30 minuts d'activitat física moderada diària (hauries de poder parlar però no cantar durant l'activitat) augmenta l'esperança de vida en un 4,2%, és a dir, 3,4 anys en una persona d'una mitjana espanyola d'esperança de vida de 80 anys».

Quant a les recomanacions sobre AFS

6. Quan escrivim sobre AFS cal tenir present que s'han d'incloure almenys les recomanacions generals per assolir l'activitat física mínima. A més, l'article ha d'incloure alguns consells per incorporar l'AFS a les activitats quotidianes, com les disponibles en els programes de prevenció del sedentarisme i promoció de l'activitat física³⁶.

Temes que haurien d'aparèixer més sovint

7. Quan es defineixen els temes de les notícies sobre AFS cal:

- Esmentar sempre l'entorn quotidià de l'estudi d'origen, ja que cada escenari ofereix diferents possibilitats per fer exercici.
- Especificar el grup d'edat al qual s'adreça la informació: nens (preescolars o escolars), adolescents, adults i gent gran.
- Incloure informació sobre malalties específiques tenint en compte la prevalença¹, evitar centrar-se simplement en el sobrepès i l'obesitat.

Limitacions

A causa de les restriccions de finançament, la fase de codificació només l'ha dut a terme un sol investigador. Per tant,

l'estudi no inclou dades sobre la fiabilitat intercodificadors. Tanmateix, creiem que això no afecta l'objectiu de l'estudi, ja que els resultats concorden amb les tendències observades en estudis previs i el nostre mètode ha demostrat ser capaç de mesurar fortaleses i debilitats respecte a la qualitat de les notícies sobre AFS i suggerir millores en les futures notícies sobre salut.

Finançament

Aquest estudi no ha tingut cap font de finançament.

Publicacions anteriors

Cap fragment d'aquest manuscrit ha estat prèviament presentat ni s'ha considerat publicar-lo en cap altre mitjà.

Conflicte d'interessos

Els autors declaren que no tenen cap conflicte d'interessos.

Agraïments

Agraïm la Dra. Maria del Mar Garcia-Gil, del Grup d'Epidemiologia i Investigació en Salut Vascular de Girona (Institut de Recerca en Atenció Primària [IDIAP Jordi Gol], Espanya), per la seva contribució als resultats i al tractament estadístic de les dades.

Bibliografia

1. World Health Organization. Global health risks: Mortality and burden of disease attributable to selected major risks. Geneva: WHO; 2009. http://www.who.int/healthinfo/global_burden_disease/GlobalHealthRisks_report_full.pdf
2. Bouchard C, Blair SN, Katzmarzyk PT. Less sitting, more physical activity, or higher fitness? *Mayo Clin Proc.* 2015;90:1533-40. <http://dx.doi.org/10.1016/j.mayocp.2015.08.005>
3. Lee I-M, Shiroma EJ, Lobelo F, Puska P, Blair SN, Katzmarzyk PT. Effect of physical inactivity on major noncommunicable diseases worldwide: An analysis of burden of disease and life expectancy. *Lancet.* 2012;380:219-29. [http://dx.doi.org/10.1016/S0140-6736\(12\)61031-9](http://dx.doi.org/10.1016/S0140-6736(12)61031-9)
4. Sallis JF, Bull F, Guthold R, Heath GW, Inoue S, Kelly P, et al. Progress in physical activity over the Olympic quadrennium. *Lancet.* 2016;6736:1-12. [http://dx.doi.org/10.1016/S0140-6736\(16\)30581-5](http://dx.doi.org/10.1016/S0140-6736(16)30581-5)
5. World Health Organization. Global strategy on diet, physical activity and health. Geneva: WHO; 2004. <http://www.who.int/dietphysicalactivity/en>
6. World Health Organization. Global recommendations on physical activity for health. Geneva: WHO; 2010. <http://dx.doi.org/10.1080/11026480410034349>
7. World Health Organization. What is moderate-intensity and vigorous-intensity physical activity?, 2017. http://www.who.int/dietphysicalactivity/physical_activity_intensity/en/ [consultat 16 Feb 2017].
8. Pratt M, Sarmiento OL, Montes F, Ogilvie D, Marcus BH, Perez LG, et al. The implications of megatrends in information and communication technology and transportation for changes in global physical activity. *Lancet.* 2012;380:282-93. [http://dx.doi.org/10.1016/S0140-6736\(12\)60736-3](http://dx.doi.org/10.1016/S0140-6736(12)60736-3)
9. National Cancer Institute. Making health communication programs work. Washington, DC: U.S. Department of Health & Human Services; 2008. <http://www.cancer.gov/cancertopics/cancerlibrary/pinkbook>
10. Prochaska JO, Velicer WF. The transtheoretical model of health behavior change. *Am J Heal Promot.* 1997;12:38-48. <http://dx.doi.org/10.4278/0890-1171-12.1.38>
11. Catalán D, Muñoz-Cruzado M, Fuentes MT. Técnicas de comunicación para la prevención y el control de enfermedades. *Rev Española Comun en Salud.* 2010;1:50-65. <http://www.aecs.es/1-1-tecnicas-com.pdf>
12. McCombs M. Estableciendo la agenda el impacto de los medios en la opinión pública y en el conocimiento. Barcelona: Paidós; 2006.
13. De Semir V, Revuelta G. Sin intermediarios: científicos ante el público. A: Revuelta G, editor. *Dilemas y acuerdos éticos en la comunicación médica.* Navarra: Civitas; 2010. pp. 29-35.
14. Cortiñas Rovira S, Lazcano-Peña D, Pont Sorribes C. Estudio sobre los efectos de la crisis en la información de ciencia en los medios. ¿Qué opinan los periodistas científicos? *Break Media Value Chain.* 2014:79-89.
15. Cortiñas-Rovira S, Lazcano-Peña D, Pont-Sorribes C. Periodistas científicos y efectos de la crisis sobre la información de ciencia: ¿hacia dónde va la profesión? *Estudio del caso español.* 2015; XVI:142-50. Panacea@, https://medtrad.org/panacea/IndiceGeneral/n42_tribuna-SCortinasRoviraEtAl.pdf
16. Revuelta G, de Semir V, Armengou C, Chirinos Maneiro G, Rose-ro Caicedo DM. Informe Quiral 2009. Barcelona; 2010. <http://repositori.upf.edu/handle/10230/20030> [consultat 23 Des 2013].
17. Garcia-Gil J. ¿Por qué es necesario el análisis del contenido de las noticias sobre actividad física saludable? *Prism Soc.* 2014:364-401, <http://www.isdfundacion.org/publicaciones/revista/numeros/12/secciones/tematica/t-11-analisisnoticias.html>
18. De Semir V, Revuelta G, Foz M. (director). *La salud en el supermercado de la información.* Humanit Humanidades Médicas. 2006;4. <http://www.upf.edu/pcastademy/-docs/06-humanit-tas.pdf>
19. Oxman AD, Guyatt GH, Cook DJ, Jaeschke R, Heddle N, Keller J. An index of scientific quality for health reports in the lay press. *J Clin Epidemiol.* 1993;46:987-1001. <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/089543569390166X> [consultat 23 Des 2013].
20. Moynihan R, Bero L, Ross-Degnan D, Henry D, Lee K, Watkins J, et al. Coverage by the news media of the benefits and risks of medication. *New Engl J Med.* 2000;342:1645-50.
21. Schwitzer G. A guide to reading health care news stories. *JAMA Intern Med.* 2014;174:1183. <http://dx.doi.org/10.1001/jamainternmed.2014.1359>
22. Schwitzer G. Is all published health care news actually newsworthy? *Quad la Fund Dr Antoni Esteve.* 2013:19-23. <http://www.raco.cat/index.php/QuadernsFDAE/article/view/278645/366391>
23. Cassels A, Lexchin J. How well do Canadian media outlets convey medical treatment information? Initial findings from a year and a half of media monitoring by Media Doctor Canada. *Open Med.* 2008;2:7-10.
24. Wilson A, Bonevski B, Jones A, Henry D. Media reporting of health interventions: Signs of improvement, but major problems persist. *PLoS ONE.* 2009;4:e4831. <http://dx.doi.org/10.1371/journal.pone.0004831>
25. Krippendorff K. *Metodología de análisis de contenido: teoría y práctica.* Barcelona: Paidós; 1990.

26. Bardin L. Análisis del contenido. Madrid: Akal Universitaria; 1986.
27. Igartua JJ. Métodos cuantitativos de investigación en comunicación. Barcelona: Bosch; 2006.
28. Quesada M. Periodismo especializado. Pamplona: EUINSA; 1998.
29. Berganza Conde MR. Periodismo especializado. Madrid: Ediciones Internacionales Universitarias; 2005.
30. Fernández del Moral J. Periodismo especializado. Barcelona: Ariel; 2004.
31. Alcalà F, Figueres M, Mauri M, Rodríguez R, Salgado F, Singla C, et al. A: Alsius S, editor. The ethical values of journalists: Field research among media professionals in Catalonia. Barcelona: Generalitat de Catalunya - Universitat Pompeu Fabra; 2010.
32. Igartua JJ. Mejor convencer entreteniendo: comunicación para la salud y persuasión narrativa. Rev Comun Salud. 2012;1:69-83. <http://revistadecomunicacionysalud.org/index.php/rcys/article/view/12> [consultat 23 Des 2013].
33. Pedersen BK, Saltin B. Exercise as medicine – evidence for prescribing exercise as therapy in 26 different chronic diseases. Scand J Med Sci Sports. 2015;25:1-72. <http://dx.doi.org/10.1111/sms.12581>
34. Pescatello LS. ACSM's Guidelines for Exercise Testing and Prescription / American College of Sports Medicine. 9th ed. Philadelphia: Wolters Kluwer/Lippincott Williams & Wilkins Health; 2014.
35. Cortiñas Rovira S. Metaphors of DNA: A review of the popularization processes. J Sci Commun. 2008;7:1-8.
36. Government of Catalonia – Plan of Physical Activity Sport and Health. Tips to be active; 2017. <http://pafes.cat/en/celebrate-it-with-us/10-tips-to-be-active> [consultat 1 Mar 2017].